

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Aika: perjantai 15.11.2024 klo 9.00

Asia: HE 126/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lakien muuttamisesta

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lakien muuttamisesta

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lakien muuttamisesta.

Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, joka tukee velkaongelmien ehkäisyä ja ratkaisemista. Takuusäätiöllä on lisäksi vahvat yhteydet sosiaali-, terveys- ja järjestöalan ammattilaisiin sekä vapaaehtoiisiin, jotka kohtaavat taloudellisissa vaikeuksissa olevia ihmisiä. Takuusäätiön keskittyy lausunnossaan erityisesti talous- ja velkaongelmia kokeneiden henkilöiden näkökulmaan.

Takuusäätiön asiakkailla erilaiset etuudet ovat ratkaisevia, koska ne mahdollistavat omatoimisen taloudellisen selviytymisen, perheen toimeentulon ja työssä käymisen. Viime vuosina pätkätyöt ja epätyypilliset työsuhteet, mitkä usein lisäävät etuustarpeita, ovat yleistyneet Takuusäätiön asiakkailla.

Takuusäätiön henkilöasiakaskunta koostuu pääasiassa ihmisistä, joilla on pitkäkestoisia toimeentulovaikeuksia johtuen pienistä tuloista, tulotasoon nähden suurista välttämättömistä menoista tai velkatilanteesta. Suuri osa säätiön asiakkaista saa myös asumistukea.

Toimiva, riittävä ja joustava etuusjärjestelmä mahdollistaa ja turvaa asumisen, työssä käymisen ja sen, että ihminen kykenee vastaamaan elämisen ja asumisen menoista ja esim. maksamaan velkojaan erilaisissa elämäntilanteissa. On tärkeää, että ihmisillä on riittävät voimavarat työhön ja perheen hyvinvoinnista huolehtimiseen, ilman jatkuvaa huolta tulojen riittävyydestä kohtuulliseen asumiseen. Tämän varmistaminen hyödyttää sekä yksilöitä että yhteiskuntaa.

Nyt lausuttavana olevan esityksen tavoite on kohdentaa asumistuki sitä eniten tarvitseville ja vähävaraisille. Esityksen toteuttamistavassa on kuitenkin syytä ottaa huomioon myös mm. pienituloisten mahdollisuudet kohtuulliseen taloudelliseen varautumiseen ja säästämiseen.

Suomalaisten talousosaaminen on nostettu Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa erityiseksi kehittämiskohteeksi. Suomen tavoitteena on olla maailman talousosaavin kansa vuoteen 2030 mennessä. Oman talouden suunnittelu ja tasapainossa pitäminen edellyttää kyvykkyyttä ja mahdollisuuksia varautua taloudellisesti yllättäviin menoihin ja tilanteisiin. On tärkeää, että kaikilla ihmisillä on yhtäläinen mahdollisuus yrittää pitää taloutensa tasapainossa, muun muassa säästämällä.

Esityksen mukainen varallisuusharkinnan palauttaminen yleiseen asumistukeen mataline varallisuusrajoineen vaikuttaa Takuusäätiön arvion mukaan negatiivisesti ihmisten varautumismahdollisuuksiin. Erityisesti esityksen 2000 euron käyttövaravähennys talletuksista on matala. Yleisesti suositellaan säästöpuskuriksi vähintään 3 kuukauden menoja vastaavaa määrää. Takuusäätiö ehdottaa varallisuusrajojen uudelleenarviointia tai varallisuusharkinnan palauttamisesta luopumista. Varallisuusharkinta tekee asumistuen hakemisen monimutkaiseksi ja sen perusteiden ymmärtämisen vaikeaksi.

Opiskelijat ovat siirtymässä yleisestä asumistuesta opintotuen asumistuen piiriin 1.8.2025. Koska kyseessä on marginaalinen säästö heidän osaltaan, Takuusäätiö ehdottaa, että laki tulisi opiskelijoiden osalta voimaan samaan aikaan kuin siirtyminen opintotuen asumistukeen. Muutos koskee vain osaa yleisen asumistuen saajista ja vain muutaman kuukauden ajan. Nyt aiheutuva välivaihe lisää työtä sekä asumistuen saajille että myöntäjille ja aiheuttaa sekaannusta enemmän kuin tuottaa säästöjä.

Eläkkeensaajan asumistuen omaisuusrajan laskemisella ja tulovaikutuksen kiristämisellä saavutettava säästövaikutus, huomioiden yli kahden prosenttiyksikön korotus eläkkeensaajien lisäomavastuuseen, lisää monen eläkkeensaajan toimeentulovaikkeitä. Erityisesti, kun otetaan huomioon jo aiemmin tehdyt leikkaukset etuuksiin.

Suomessa monet pienituloiset eläkeläiset ovat onnistuneet säästämään itselleen vähäistä varallisuutta. Ehdotettu lainsäädännön muutos ei myöskään kannusta varautumaan oman vanhuuteen, pienentyviin tuloihin ja mahdollisesti lisääntyviin menoihin vaan antaa täysin päinvastaisen signaalin.

Sosiaalihuollollisiin etuuksiin on tehty viime aikoina paljon ja nopeasti voimaan tulleita leikkauksia. Näistä yksilöille toteutuvat yhteisvaikutukset eivät ole käytännössä vielä tiedossa. Monet leikkaukset, kuten asumistukiin tehtävät lisäleikkaukset, kohdistuvat voimakkaimmin yksinasuviin ja yksinhuoltajiin. He ovat jo valmiiksi heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevia, joilla on rajoitetusti mahdollisuuksia parantaa omaa tilannettaan. Viimeisimmät uutistiedot kertovat muun muassa häätöjen ja yksinasuvien ja yksinhuoltajien pienituloisuusasteen lisääntymisestä.

Uutena ryhmänä, joiden on vaikea selviytyä asumiskustannuksista, ovat Takuusäätiön käytössä olevien tietojen mukaan kasvavassa määrin työssäkäyvät pienituloiset. Heillä on harvoin todellisia mahdollisuuksia esimerkiksi vaihtaa edullisempaan asuntoon. Asunnon vaihtamista vaikeuttaa moni asia, kuten asuntojen saatavuus asuinpaikkakunnalla, perhetilanne, terveys tai velkatilanne.

Asumistukijärjestelmä tulee Takuusäätiön näkemyksen mukaan rakentaa sellaiseksi, että se vähentää pienituloisuutta ja auttaa heikompiosaisia sekä tukee työllistymistä, työssäkäyntiä (myös epätyypillisissä työsuhteissa) ja ihmisten omatoimista selviytymistä.

Helsinki 13.11.2024

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja
Takuusäätiö